

Zbigniew Sareło

"Herausforderung Naturrecht: beitrege tur Erneuerung und Anwendung des Naturrechts in der Ethik", Rudolf Weiler, Graz 1996 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 33/1, 199-200

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rudolf Weiler, *Herausforderung Naturrecht. Beiträge zur Erneuerung und Anwendung des Naturrechts in der Ethik*, Austria Medienservice, Graz 1996, ss.672.

Przejsięcie na emeryturę nauczyciela akademickiego skłania zwykle jego samego, jak też i jego uczniów oraz współpracowników do namysłu nad dokonaniem badań naukowych, dydaktycznymi, organizacyjnymi i wydawniczymi. Te ostatnie są stosunkowo łatwe do ujęcia w zestawieniach. Sporadycznie natomiast i tylko w przypadku uczonych, których wkład w rozwój nauki posiada dużą wartość, przejście na emeryturę inspirowane do ponownego wydania dzieł. Stało się tak – przynajmniej po części – w przypadku Rudolfa Weilera, Kierownika Instytutu Etyki i Nauk Społecznych na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wiedeńskiego. W książce pt. *Herausforderung Naturrecht* zebrane zostały niektóre spośród jego artykułów publikowanych na przestrzeni dwudziestu pięciu lat pracy badawczej.

Twórczość naukowa R. Weilera charakteryzowała się m.in. znaczącym zaangażowaniem społecznym. Interesowały go przede wszystkim problemy, z którymi borykały się konkretne jednostki lub grupy społeczne. Wyrazem tego zainteresowania była jego działalność organizacyjna. Był on twórcą lub współzałożycielem pism oraz instytucji naukowych ukierunkowanych na dialog uczonych katolickich ze związkami zawodowymi lub instytucjami państwowymi. Wniósł on istotny wkład w organizowanie współpracy w zakresie badań kwestii pokoju. Na podkreślenie zasługuje fakt, że potrafił do tej współpracy włączyć uczonych z obu stron podzielonej zimną wojną Europę. Sam nauczył się języka rosyjskiego, aby lepiej rozumieć marksizm-leninizm.

Wyrazem społecznego zaangażowania były też publikacje R. Weilera. Podejmował w nich przede wszystkim problemy aktualne, żywo dyskutowane nie tylko w kręgach akademickich, ale przede wszystkim w życiu publicznym. Z powodu uwikłania w kontekst historyczno-społeczny niektóre z jego wcześniejszych artykułów straciły swą wartość i dlatego autor pominął je w przygotowywaniu omawianej publikacji do druku, nawet jeżeli poruszane w nich kwestie dotyczyły prawa naturalnego lub problematyki etyczno-społecznej. Najnowsza pozycja R. Weilera obejmuje jedynie te przemyślenia wiedeńskiego etyka, które zawierają idee uniwersalne, a więc zachowujące swą ważność niezależnie od zmieniającego się kontekstu historyczno-społecznego.

Całość treści podzielona jest na cztery części. Pierwsza z nich poświęcona jest zagadnieniu prawa naturalnego. W zgromadzonych tam artykułach autor nawiązuje do poglądów J. Messnera, swego poprzednika na katedrze, który posiada niekwestionowany wkład w zgłębianiu zagadnienia prawa naturalnego. Wypracowana przez niego idea egzystencjalnych celów (*existentielle Zwecke*) jako istotnego aspektu prawa naturalnego zdobywa dzisiaj coraz szerszą recepcję. Weiler w swych artykułach zarówno analizował myśl Messnera, jak też starał się ujmować zagadnienia szczegółowe w oparciu o idee od niego zaczerpnięte.

W części drugiej omawianej publikacji zostały zgromadzone artykuły na temat moralnych problemów z zakresu stosunków międzypaństwowych. Podejmowana w nich problematyka koncentruje się wokół zagadnienia pokoju. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w zebranych tam artykułach autor podchodzi do zagadnienia pokoju w sposób oryginalny, co ujawnia się już w samych tytułach, jak np.: *Friedensforschung als positive Friedensstrategie*; *Der Preis des Friedens*.

Trzecia część książki zawiera artykuły z zakresu Katolickiej Nauki Społecznej. Autor zajmuje się w nich przede wszystkim problematyką ogólną – stawia pytania dotyczące podstaw, rozwoju oraz ukierunkowania KNSu.

W ostatniej części publikacji zebrane zostały artykuły na temat etyki działalności gospodarczej. Tu z kolei autor podejmował głównie problemy szczegółowe, jak np.: kredyty bankowe na cele prywatnego utrzymania; społeczno-etyczne aspekty rynku pieniężnego; sens pracy itp.

Publikacja Weilera, chociaż zawiera artykuły już wcześniej drukowane, posiada wartość nie tylko świadectwa dokumentującego dorobek wiedeńskiego etyka. Książka ta ułatwia dostęp do rozproszonych i nieraz wręcz nieosiągalnych jego publikacji. Zawarte zaś tam idee są na tyle cenne, że pominięcie ich w badaniach problematyki prawa naturalnego lub zagadnień społecznych byłoby poważnym uszczerbkiem w zakresie rzetelności naukowej. Książka *Herausforderung Naturrecht* znajdzie więc czytelników głównie wśród uczonych badających problemy, którym jest ona poświęcona.

Zbigniew Sareło

Kazimierz Kloskowski, *Bioetyczne aspekty inżynierii genetycznej*,
Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1995, ss. 168

W 1953 r. dwaj współpracujący ze sobą naukowcy Amerykanin J. D. Watson i Anglik F. H. C. Crick odkryli strukturę cząsteczki DNA (kwasu dezoksyrybonukleinowego, występującego głównie w jądrach komórkowych jako składnik strukturalny chromosomów, w których jest zawarta informacja genetyczna). Znalezienie modelu podwójnej spirali (podwójna helisa) DNA dało obu badaczom w 1962 roku Nagrodę Nobla, oraz odpowiedź na pytanie, w jaki sposób DNA przenosi informację genetyczną i w jaki sposób może ona ulec replikacji. Nastąpił gwałtowny rozwój genetyki. Zaczęła się pojawiać możliwość ingerencji człowieka w struktury mechanizmów dziedziczenia i sam materiał odziedziczony. Powstała inżynieria genetyczna – technika wprowadzania obcych genów do organizmu odbiorcy. Zaczęto podejmować eksperymenty na tym nowym tajemniczym polu. Eksperymenty, które stanęły jednak przed dylematem, któremu same nauki przyrodnicze nie są w stanie poddać. Rozwiązanie jego bowiem leży w kompetencji nauk antropologicznych i aksjologicznych, stanowiących podstawę dla rozstrzygnięć bioetycznych. Chodzi o problem przeprowadzania eksperymentów genetycznych na organizmie ludzkim. Niektórzy uczeni z różnych powodów (samorealizacja człowieka, opanowywanie otaczającej rzeczywistości, dobro nauki, względy pieniężne) uważają, że powinny być one przeprowadzone. Drudzy przeciwni im, są zdania, że eksperymenty takie niosą zagrożenie dla indywidualnego człowieka, jak i całych społeczeństw – niebezpieczeństwo uprzedmiotowienia człowieka. Ta złowroga wizja uprzedmiotowienia człowieka stała się impulsem do napisania przez Kazimierza Kloskowskiego książki pod tytułem *Bioetyczne aspekty inżynierii genetycznej*.

Zasadniczy problem książki autor formułuje w pytaniu: „czy i w jakim zakresie osiągnięcia inżynierii genetycznej należy interpretować w świetle jasno i wyraźnie określonych norm aksjologiczno-antropologicznych i etycznych?”. Wiąże z tym także problem stworzenia właściwej bioetyki i przyjęcia zaproponowanych w jej ramach normatywnych zasad, którymi powinni się kierować naukowcy zajmujący się inżynierią genetyczną.

Książka K. Kloskowskiego *Bioetyczne aspekty inżynierii genetycznej* jest unikalnym niespotykanym dotąd w literaturze polskiej (z wyjątkiem pracy T. Ślipko, *Granice życia. Dylematy współczesnej bioetyki*, Warszawa 1988, s. 76-210; wyd. II, Kraków 1994, s. 71-182), jak i zagranicznej wszechstronnym spojrzeniem na technikę inżynierii genetycznej w oparciu o antropologiczny, aksjologiczny i etyczny kontekst. Dzieli się na trzy części, które występują pod następującymi tytułami: 1. „Inżynieria genetyczna – stan badań”. 2. „Postulaty antropologiczne i aksjologiczne koniecznościowym kontekstem inżynierii genetycznej”, 3. „Pierwszeństwo etyki i bioetyki nad genetyką”.